

Norske kirkeakademier
Årsmøte
15. - 17. mars 2024

NKA 2/24 Leders tale

Tale ved styreleder for Norske kirkeakademier, Kjell Y. Riise

«Vi»

Sosiolog og forfatter Rune Slagstad skrev en bursdagshilsen til kongen, i Klassekampen, på kongens 87-årsdag 21. februar. Her løfter han opp elementer fra kongens nyttårstale. Perspektivet i talen var fellesskapets bånd, kraften i de synlige og usynlige hender; med ordene fra kongens nobelprisvinnende nabo i Grotten: *Usynlege hender leier oss*. Kongen sa: «For meg ligger det et trassig håp i dette ene ordet: *Vi*, et lite, men romslig og vakkert ord. – Det er det motsatte av å sette hverandre i bås, den polariserende venn-fiende-relasjonen, «oss» og «dem». Kongen var opptatt av «å ta vare på tilliten mellom oss». Striden for det gode samfunn er basert på en tro at det finnes «et felles beste». Slagstad påpeker: Det er politikk i Aristoteles' forstand. Det har *vennskapet* som referanse: politikk sees som etikkens fortsettelse, i striden for det gode samfunn. Paradoksalt nok plasserer Slagstad kongen inn i en republikansk tradisjon. Det går en linje fra Aristoteles til Rosa Luxemburg og Hannah Arendt. Politikk er bruk av borgermakt, av den makten som springer ut av offentlig handling i frie fellesskap. Menneskets politiske skaperkraft er *evnen til å kunne enes gjennom samtalen*.

Dette angår mye, også i vår bevegelse. Hans Majestet og Slagstad beskriver verdier som står helt sentralt i kirkeakademibevegelsen: Vi må kjempe mot tendensen til å sette hverandre i bås. Vi må løfte fram samtalen som ideal.

Kommentarfeltene i sosiale medier vitner om en annen virkelighet. De viser at vi må kjempe for å blankpusse våre idealer.

Et kirkeakademi skal bringe håp

Hva er egentlig et kirkeakademi? Vi er ganske så forskjellige, men står likevel sammen i en felles tradisjon med dialogen i sentrum. Bygd på krigsruinene etter 2. verdenskrig, med et ønske om å bringe håp, basert på Evangeliet. I et felles ønske om å unngå en tenking hvor det er *vi* mot *dem*.

Bakteppet

Bakteppet i dag er ikke stort lysere enn da kirkeakademibevegelsen ble til etter verdenskrigen. Vi har en økt forståelse for klodens tålegrenser: At det må radikale grep til for å begrense skadene på naturen. For to år siden var Maja Lunde og Dag Hareide her på årsmøtet for å belyse hvordan verden står på vippepunktet. Og vi blir ikke ferdige med dette. Uansett om det er populært eller ikke, noen må tale skaperverkets sak. For kort tid siden ble en rapport i Nature slått opp i norske medier: Store deler av Amazonas-regnskogen risikerer å bli utradert av stigende temperaturer, tørke, branner og avskoging. Det kan hende vippepunktet er nærmere enn vi tidligere trodde, sier Bernardo Flores, som har ledet arbeidet. Han frykter at klimaendringene, tørke og avskoging til sammen blir mer enn skogen tåler. Da vil deler av regnskogen passere et vippepunkt, en terskel, og derfra kan det gå bratt nedover. I verste fall vil trærne i Amazonas forsvinne og verdens mest artsrike områder bli omgjort til savanne. I så fall vil det også føre til enorme utslipp av klimagasser. Dette er bare ett eksempel av svært mange på miljøutfordringene som er knyttet til klimaendringer, tap av natur og forurensing.

En del av vårt bakteppe i dag er også krigene som pågår. Russlands krigføring mot Ukraina raser for fullt. Så kom Hamas' forferdelige angrep på Israel 7. oktober i fjor. Uskyldige mennesker ble tatt som gisler og drept. For israelerne er dette et stort traume. Hva som har skjedd siden, er uansett utenfor alle proporsjoner. Angrepet på Gazas befolkning rammer ikke bare gisseltakerne. Det rammer alle. Det som nå skjer, er totalt uakseptabelt. Mye kunne vært sagt, både om den lange historien, og om de nyeste begivenhetene. Dette er ikke tiden for det. Men vi kan uansett ikke lukke øynene for hva som skjer. Vi må fordømme det voldsomme maktmisbruket. De institusjonene vi har, som FN, står også langt på veg maktesløse i dag. De enkle løsningene finnes ikke. Men likevel må vi fortsette å reise spørsmål, også om ensidig vektlegging på militære løsninger og ved stormaktenes rolle. Som tidligere biskop [Munib Younan](#) i Den evangelisk-lutherske kirke i Jordan og Det hellige land og tidligere president i

Det lutherske verdensforbund sier: Hør på meg når jeg ber deg om ikke å være pro-Palestina eller pro-Israel. Jeg ber deg i stedet om å være for sannhet, for liv, for rettferd, for frihet, for fred og for forsoning.

I 2023 brukte verden [23 billioner kroner](#), 23.000 milliarder, på våpen og andre militærutgifter. USA brukte alene 40 % av verdens forsvarsutgifter. Nr. to på lista, Kina, brukte 1/4 av dette. Nr. tre på lista er Russland. De økte sine kostnader sterkt. De bruker nå 1/3 av statsbudsjettet sitt på militæret.¹ Kirkene har en profetisk rolle å spille: å tale fredens sak. Salme 85 sier det så vakkert: *Miskunn og sannhet skal møte hverandre, rettferd og fred skal kysse hverandre.*

Vi har visst mer enn nok å ta inn over oss mer enn én krig av gangen. Men det er nok av glemte kriger. Ta Sudan: Sudans glemte krig har drevet over 10 millioner mennesker på flukt. Ti millioner! - I Midtøsten og Nord-Afrika pågår det i dag minst 45 væpnede konflikter, i resten av Afrika ytterligere 35, i Asia 21, i Europa sju og i Latin-Amerika fem, [ifølge The Geneva Academy](#). De legger imidlertid folkerettens smale definisjon på krig og væpnet konflikt til grunn. Det reelle antallet er derfor langt høyere. Man kan bli motløs av mindre. Men det skal vi ikke!

Vi skal heller sitere Jan Erik Vold:

Jeg har nå
skrevet opp på døra mi,
i et hjerte det faller dråper fra,
med grønn filtpenn og store bokstaver:
DET ER HÅPLØST
OG VI GIR OSS IKKE.

Det er håpløst, og vi gir oss ikke. En trassig tro. For, som kjent: [«Noen må våke i verdens natt»](#).

Et kirkeakademi bryr seg om mye

Så. Hva er egentlig et kirkeakademi? I dag vil jeg si: Det er hva vi gjør det til. Det handler gjerne om den verden vi er en del av. Av samfunnet. Og av kunsten, som jo også forholder seg til samfunnsvirkeligheten. Vi har et fundament i kristen tro. Vi er del av en internasjonal og økumenisk bevegelse.

Det inspirerer å være sammen. Å dele erfaringer. Og å peke på veier videre, sammen. Det er hva et årsmøte i Norske kirkeakademier, NKA, er godt for.

Gullrekka i NKA er samlingen av hva de mer enn 70 medlemsakademiene har gjort og holder på med.

Temaene er mange rundt om i akademiene: Krigen mellom Palestina og Israel. Det kirkelige bakteppet i Ukraina. Maryam i Koranen. Kristendom og politikk, bruk og misbruk i praksis. Noen stiller grunnleggende spørsmål på utfordrende måter: Har Gud skapt mennesket eller har mennesket skapt Gud? Tidløse og dagsaktuelle temaer løftes. Her er ortodokse, katolikker, folk fra Den norske kirke, noen steder hver for seg, andre steder sammen. Uansett: vi er del av den samme store bevegelsen.

¹ International Institute of Strategic Studies, journalist Per Anders Todal i Dag og Tid 23. februar i år

1. USA kr 9.500 mrd
2. Kina kr 2.300 mrd
3. Russland kr 1.150 mrd
4. India
5. Storbritannia
6. Saudi-Arabia
7. Tyskland
8. Frankrike

Historien som former – kirkebyggene som øyeåpner

Temaene for dette årsmøtet er især hentet fra [Nasjonaljubileet 2030](#). I år markerer vi at det er 1000 år siden kristenretten på Moster ble til. Og 750 år siden Magnus Lagabøters landslov var et faktum. Og vi vet at historien ikke bare er historie. Den er med på å forme hvem vi er i dag.

Kirkebyggene våre er en god illustrasjon på dette. Og jeg håper NKAs medlemmer vil gripe mulighetene som nå gis. [21. februar i år presenterte regjeringsmedlemmer en storsatsing: Et kirkebevaringsfond](#). Dette er presentert som et generasjonsfond, med bruk av 500 millioner pr. år til kirkebevaring. Midlene kommer fra OVF, Opplysningsvesenets fond, og regjeringen har lovet å spe på med friske midler, dersom OVF-utbyttet ikke er stort nok. Midlene skal gå til alle fredede og listeførte kirker i landet, enten de er knyttet til Den norske kirke eller andre kirkesamfunn, eller eies av Fortidsminneforeningen. Fram til 2030 står middelalderkirkene i fokus. Men det er nok av andre kirker som ligger inne i programmet, med nesten 1.000 kirker er på listene. Mye av midlene vil selvsagt gå til bygningsmessig vedlikehold. Men det må også settes av midler til formidling av kirkenes historie, arkitektur, interiør og kunst. Og her trengs bredt engasjement og deltakelse. Her må NKA sine medlemmer kjenne sin besøkestid. Kirkene kan trenge deres bidrag til å åpne folks øyne for verdien i deres lokalkirke. Og bidrag til å åpne kirkedørene. Her på årsmøtet er også lederen for IKO pedagogisk senter vår gjest: en flott samarbeidspartner i dette! Jeg vil også nevne Areopagos, en unik misjonsorganisasjon som løfter fram dialog og trospraksis. Som vil gi språk og plass til åndelige erfaringer og lengsler. Vi har garantert mye å lære av Areopagos sitt dialogarbeid. Og av Kirkelig Kulturverksted, KKV. I 50 år har KKV vært ledet på en enestående måte av Erik Hillestad. Nå blir det spennende når Hans Olav Baden tar over stafettspinnen. KKV er en del av NKA-bevegelsen det er all grunn til å være stolt av. Kulturkirken Jakob og Kirkelig Kulturverksted var sammen med NKA en sentral premissleverandør for Den norske kirkes kulturmelding, Kunsten å være kirke. Den vitner om at kirkebyggene er høyst levende kraftsentra, som gir innsikt, mening og håp gjennom gudstjenester og kunstopplevelser.

Nå skal [bevaringsstrategien](#) for kirkebevaringsfondet konkretiseres av et programstyre som ledes av preses i Den norske kirke, Olav Fykse Tveit. «En mobilisering av frivilligheten er viktig for å få lokalsamfunnene til å engasjere seg og delta i arbeidet med kirkene.», heter det i strategien som er lagt fram. Det betyr at kirkebevaringsfondet vil gi oss både muligheter og midler til en satsing. Jeg forventer at det nyvalgte NKA-styret vil følge denne saken tett i årene som kommer. Og håper medlemsakademiene vil gjøre det samme.

Brobyggerprisen

Brobyggerprisen er et uttrykk for hva NKA står for. Prisen går til en person eller organisasjon «som på særlig vis har bygd broer av innsikt og forståelse – og stimulert til å utvikle kontakt og dialog mellom ulike grupper i samfunnet». Styret er jury, og mottar forslag fra medlemsakademiene. I fjor gikk prisen til KFUK-KFUM Forandringshuset. Prisen ble delt ut på Arendalsuka.

Jeg har nå gleden av å kunne fortelle hvem som er årets prisvinner.

Det er en stor organisasjon, som eies av en rekke ulike kirkesamfunn i fellesskap. Den jobber med internasjonal diakoni. Med akutt bistand i katastrofer og med langsiktige prosjekter for å redusere nød og fattigdom i verden. For fred og rettferdighet, og for å redde liv. Organisasjonen er opptatt av å påpeke de grunnleggende årsakene til fattigdom og urettferdighet, og løfter kjønnsrettferdighet både i et klima- og et bistandsperspektiv. Den har en ungdomsorganisasjon som også er aktiv i samfunnsdebatten, og organiserer et ledsagerprogram i et konfliktfylt område av verden.

Årets mottaker av Brobyggerprisen er Kirkens Nødhjelp, KN.

KN har hatt et omfattende arbeid for rettferdighet og brobygging - på alle nivåer og på tvers av landegrensene - helt siden starten i 1947. Denne organisasjonen har norske kirker og menigheter fra ulike kirkesamfunn et eierskap til.

I en verden med økende økonomiske ulikhet mellom land, trenges en stemme for de stemmeløse, fordi ulikhet bidrar til økt ustabilitet, konflikt og polarisering. Klimakrisen rammer de fattigste landene hardest. Da er det et stort behov for en organisasjon som Kirkens Nødhjelp. Som bidrar til å bygge broer mellom vårt samfunn og det

internasjonale samfunnet. Den årlige Fasteaksjonen engasjerer lokalsamfunn i internasjonale spørsmål, og viser KNs evne til å knytte bånd mellom globale utfordringer og grasrotengasjement i menighetene.

Norske Kirkeakademier gratulerer Kirkens Nødhjelp med Brobyggerprisen 2024. Årets brobyggerpris blir delt ut til KNs generalsekretær Dagfinn Høybråten på Olavsfest i Trondheim.

NKA i 70 ord

Hva er NKA? Et forsøk på et enkelt svar:

Norske kirkeakademier er en bevegelse som ut fra kristen tro ønsker å berike kirke, kultur og samfunn. Vi ønsker å være en pådriver som stimulerer til økt kontakt og samarbeid mellom kirke og øvrig kultur- og samfunnsliv. NKA arbeider for dialog og meningsbrytning, og vil bidra til en levende og åpen samtale i lokalsamfunn og storsamfunn. Å bidra til økt engasjement for religionsdialog, for menneskeverd, menneskerettigheter og skaperverket står sentralt.

Kristin Gunleiksrud Raaum

Jeg begynte med Kongen. Nå må jeg avslutte - med «dronninga».

I NKA har vi en helt enestående generalsekretær. Hun har jobbet her siden 2011, og hun gir seg ikke! Hun er en brobygger av rang, og hun er ikke den som sparer på kreftene. Hun er en som blir lagt merke til. Også fordi vi i noen år har delt henne med Den norske kirke, etter at hun i 2016 ble valgt som leder av Kirkerådet. Denne delingen varer bare en måned til. Så er hennes ledelse av Kirkerådet over. - I fjor ble kirkerådsleder Kristin Gunleiksrud Raaum Årets Olsokprofil på Stiklestad. Høyst fortjent. Og på tampen av hennes lederperiode er det kommet melding fra Slottet. H.M. Kongen har utnevnt henne til ridder av 1. klasse av Den Kongelige Norske St. Olavs orden. Vi gratulerer så mye, og gleder oss kongelig sammen med dronninga av Norske kirkeakademier!

Kjære alle: Godt årsmøte!